

PROSLAVLJENA 50. OBLJETNICA ČASOPISA "CRKVA U SVIJETU"

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu i Uredništvo *Crkve u svijetu* organizirali su proslavu 50. obljetnice časopisa *Crkva u svijetu*, u četvrtak 17. studenoga, u dvorani Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Splitu. O prošlosti, sadašnjosti i budućnosti *Crkve u svijetu* govorili su njezini nekadašnji urednici dr. Drago Šimun-dža, dr. Nediljko Ante Ančić i dr. Ante Mateljan te sadašnji urednik dr. Mladen Parlov.

Pozdravnu riječ u ime suorganizatora KBF-a u Splitu uputio je dekan Fakulteta izv. prof. dr. Anđelko Domazet. Prenio je pozdrave i čestitke splitsko-makarskoga nadbiskupa Marina Barišića i zadarskoga nadbiskupa Želimira Puljića. Podsjetio je da je časopis u proteklih pedeset godina prošao kroz burna razdoblja Crkve i svijeta, primjerice: završetak Drugoga vatikanskog sabora, studentski nemiri 1968., zbivanja oko 1971., pad komunizma 1989., demokratske promjene, izazov globalizacije, ulazak Hrvatske u Europsku uniju i sl. Naglasivši važnu ulogu *Crkve u svijetu* tijekom polustoljetnog razdoblja, izrazio je nadu da će časopis i "nadalje donositi kvalitetna teološka razmišljanja, ustrajno stvarati teološku kulturu, izgrađivati kritičku svijest kod čitatelja te na taj način dati svoj doprinos teološkoj refleksiji i pastoralnom djelovanju Crkve u današnjem svijetu". Poželio je da značajna obljetnica bude poticaj da *Crkva u svijetu* i dalje ostane renomirani časopis u našoj katoličkoj kulturnoj javnosti. Nazočnima se u ime Sveučilišta u Splitu obratio prorektor prof. dr. Branko Matulić, istaknuvši poštovanje i udivljenje prema časopisu *Crkva u svijetu*, koji je od splitskog Sveučilišta stariji sedam godina.

O nastanku, ciljevima i prvom razdoblju *Crkve u svijetu* (1966.-1969.) govorio je prof. dr. Ante Mateljan, koji je od 1992. do 2013. bio zamjenik glavnog i odgovornog urednika *Crkve u svijetu* te v. d. glavnog urednika. Splitsko-makarski biskup mons. Frane Franić prve zapise o sudjelovanju u pripravnim radovima za Drugi vatikanski sabor objavljuje u *Službenom vjerniku Biskupije splitske i makarske* 1961. godine. Sljedećih godina vijesti, zapisi, izvješća i osvrti na njegovo sudjelovanje u radu Teološke komisije postaju iscrpniji. Početkom 1964. godine *Službeni vjesnik* počinje izlaziti tiskom, a od 1966. ponovno počinje izlaziti ciklostilom, i to usporedo s časopisom *Crkva u svijetu*.

Dr. Mateljan je mišljenja da biskup Franić pri osnivanju časopisa *Crkva u svijetu* 1966. godine "nije namjeravao pokrenuti nešto

posve novo jer se to činilo kao prevelik izazov. Ipak, pokazat će se da je to bila velika prednost, jer se novi časopis mogao posve usmjeriti u duhu koncilskog dijaloga, što je očito već u prvim brojevima". Podsjetio je da se u pozadini priče o osnivanju *Crkve u svijetu* nalazi nekoliko važnih osoba, klerika i laika, poput Željka Mardešića, don Ivana Cvitanovića i Branimira Lukšića. U prve četiri godine osim spomenutih autora, suosnivača *Crkve u svijetu*, i brojnih domaćih autora nalazimo i tekstove renomiranih teologa, kao što su J. Danielou, H. de Lubac, R. Schutz, G. Cruchon. Sve je to pridonijelo uspješnosti i proširenosti časopisa te je tiskan u više od 2000 primjeraka, što je u to doba, u komunističkom sustavu onodobne Jugoslavije bila rijetkost. *Crkva u svijetu* distribuirana je preko katoličkih župa i crkvenih institucija u Jugoslaviji, a nekoliko stotina primjeraka išlo je i u dijasporu te međunarodne znanstvene institucije i na teološka učilišta po svijetu. Dr. Mateljan naglašava kako je "časopis *Crkva u svijetu*, nastao u ozračju neskrivenog oduševljenja Drugim vatikanskim saborom i u nestrpljivom iščekivanju promjena u Crkvi i svijetu, pomogao da se u mračnim vremenima na svjetlo dana probije duh kršćanskog humanizma, s povjerenjem u dobro koje je u svijetu i u ljudima. Osnovna želja biskupa Franića za uspostavljanjem dijaloga s kršćanskom braćom i svim ljudima dobre volje, pa i s ateistima, našla je u časopisu *Crkva u svijetu*, u radovima brojnih suradnika svoj puni izraz. Gledajući iz današnje perspektive, zaista je čudo da su se na njezinim stranicama našli tekstovi svećenika i laika, filozofa i teologa, sociologa i književnika, od koji su neki pripadali različitim misaonim pravcima i pogledima na svijet, vjeru, Crkvu i društvo, a ipak su mnogo značili za hrvatski narod i kulturu."

O životu *Crkve u svijetu* u njezinim prvim godinama potanje je, na osnovi svojega dugogodišnjeg uredničkog iskustva (1969.-1992.), govorio dr. Drago Šimundža. Naglasio je da je časopis *Crkva u svijetu* dijete Drugoga vatikanskog koncila. Biskup Franić se na Koncilu otvarao i mijenjao te je nosio u sebi ideju osnivanja novoga časopisa. Dakle, već 1964. godine Franić je imao u glavi misao o časopisu, ali ne do kraja razrađenu te se odlučio službeni nadbiskupijski *Vjesnik* tiskati u tiskari jer nije smio tražiti dozvolu za osnivanjem časopisa, naglasio je dr. Šimundža; ako bi i dobio dozvolu, nije smio tiskati u tiskari, jer su one bile državne i odlučivale su o tome hoće li prihvatiti tiskanje novih crkvenih časopisa ili pak neće. A *Vjesnici* su već bili prihvaćeni i u svim biskupijama i redovničkim zajednicama izlazili pomoću šapirografa. S tom idejom biskup Franić 1964. i 1965. tiska *Vjesnik* (kao njegov glavni urednik) u tiskari, a od 1966.

tiska ga pod naslovom *Crkva u svijetu* (na dnu stranice stoji i naslov *Vjesnik Splitsko-makarske biskupije*). Tako je časopis nesmetano počeo izlaziti, ne primarno kao teološka revija, nego kao kulturni časopis. Dr. Šimundža je podsjetio da su autori tekstova u *Crkvi u svijetu* pisali pod pseudonimom, osobito oni zaposleni u državnim službama. Časopis bi prije tiskanja nekoliko dana bio u tiskari na recenziji, provjeravala se svaka rečenica. Uz neke kompromise sve je relativno dobro išlo, kazao je dr. Šimundža.

Crkva u svijetu imala je važnu ulogu, što zbog svoga sadržaja, što zbog društvenih okolnosti, a primali su je u Washingtonu i u Moskvi, kao i u svim komunističkim centrima, gdje su je pregledavali. Stranci su u njoj gledali mogućnost slobodne kršćanske riječi iza željezne zavjese. Dodao je da su neki ateisti slali članke za *Crkvu u svijetu* pa ih onda povlačili bojeći se da im se ne zamjeri što pišu u crkvenom časopisu. Podsjetio je da su se tada u *Crkvi u svijetu* objavljivali različiti teološki i sociološki, literarni, povijesni i kulturološki članci te uvodnici, što je davalo aktualnu zbiljnost *Crkve u svijetu* u odnosu između Crkve i društva u kojem je živjela. Također, 330 različitih autora pisalo je u časopisu u razdoblju od 1966. do 1986. "*Crkva u svijetu* nosila je svjetlo Drugoga vatikanskog koncila, njegovu otvorenost, širinu i svijest usađivala u našu svijest, prilike i odnose pa su to i komunisti razumijevali. Okolnosti su se promijenile, danas se gubi zanimanje za ozbiljnu pisanu riječ. Međutim, *Crkva u svijetu* i danas ima važnu ulogu", poručio je dr. Šimundža.

O ulozi *Crkve u svijetu* u dijalogu Crkve sa svijetom govorio je prof. dr. Nediljko Ante Ančić, koji je naslijedio dr. Šimundžu te bio njezin urednik od 1992. do 2013. "Biskup Franić koji je aktivno sudjelovao kako u pripremi Koncila tako i u izradi njegovih dokumenata, nakon završetka Drugoga vatikanskog sabora nastojao je u svojoj biskupiji u ondašnjim skučenim i složenim prilikama provoditi zacrtane smjernice, širiti duh i slovo Koncila", kazao je dr. Ančić te dodao da je njegova ideja vodilja bila da po uzoru na Pastoralnu konstituciju o Crkvi u suvremenom svijetu započne "dijalog s ondašnjim konkretnim društvom realnog socijalizma. To je u danim okolnostima bio pravi podvig. S obzirom na dotadašnje crkvene pausalne osude i odbacivanje svijeta Koncil je značio veliki zaokret i uveo novu paradigmu u odnosima Crkve prema onima izvan nje i prema svjetovnim područjima: umjesto odbacivanja i isključivosti nudi se otvorenost, dijalog i suradnja". Dr. Ančić je podsjetio da Franić u uvodniku prvog broja *Crkve u svijetu* (1/1966.) iznosi osnovna načela za dijalog između Crkve i svijeta, koja preuzima iz Pastoralne konstitucije, a potom u nekoliko točaka ocrtava novu perspektivu i

navodi nove elemente poželjnoga dijaloga. Franić u uvodniku ističe, naglašava dr. Ančić, da Crkva treba ponizno služiti svijetu, pomoći mu i ponuditi svoja sredstva spasenja; potom treba imati ispravan odnos prema modernitetu; ne polemizirati s neistomišljenicima, nego voditi iskrene susrete i razgovore prijateljstva i razumijevanja te biti spremna učiti od svijeta. "Navedene smjernice bile su putokaz i određivale su uređivačku politiku *Crkve u svijetu*, osobito tijekom prva dva i pol desetljeća njezina izlaženja, do sloma komunističkog sustava krajem 80-ih godina prošloga stoljeća. U tom vremenu CuS je uspio izrasti u vrlo značajnu reviju i nametnuti se kao respektabilni znanstveni forum dijaloga između kršćana i tadašnjih marksista u ondašnjoj državi pa i izvan nje", kazao je dr. Ančić. Premda su brojni suradnici bili profesori teologije, časopis u to vrijeme nije bio redakcijski vezan uz splitsko teološko učilište. To je imalo nedostataka i prednosti, naglasio je dr. Ančić te dodao da su objavljivani prilozi bili "većinom rasterećeni od predugih razglabanja i odveć akademskog aparata te lakši za čitanje". Nakon pada komunizma i dolaska demokracije i pluralizma (političkoga, društvenoga, religijskog) Crkva se našla pred novim izazovima, a posljednjih godina susreće se s izazovom novih medija "koji iz više razloga ne idu na ruku teološkim časopisima". Dr. Ančić zaključuje da "*Crkva u svijetu* kao i drugi časopisi koji se uređuju prema pravilima akademske zajednice dobrim dijelom služe za napredovanje u znanstvenim nastavnim zvanjima. Njihovi opsežni radovi napisani znanstvenom akribijom često ostaju u okviru samo malog broja stručnjaka i nemaju odjeka u široj javnosti. S druge strane, u današnjoj medijskoj kulturi gdje prevladavaju vizualni mediji oslabile su navike čitanja. Kada se i ako se čita, onda se poseže za kraćim i razumljivo napisanim priložima. Zato bi trebalo u svakom broju CuS-a širem krugu čitatelja ponuditi i kraće aktualne i zanimljive tekstove poput uvodnika, recenzija knjiga, kritičkih foruma, izvješća i sličnih priloga."

O sadašnjem stanju *Crkve u svijetu* i projekcijama za budućnost izlagao je sadašnji urednik prof. dr. Mladen Parlov, koji tu službu vrši od sredine 2015. godine. Na početku svoga izlaganje izrazio je zadovoljstvo što je *Crkva u svijetu* kao vrijedan teološki časopis prepoznata i izvan Hrvatske te u njoj počinju svoje radove objavljivati i strani autori. Zahvalio je svim dosadašnjim urednicima i suradnicima *Crkve u svijetu* naglasivši da časopis planira nastaviti raditi zacrtanim putem nadbiskupa Franića i biti časopis za dijalog. Stoga i dalje objavljuje ne samo teološke radove nego i radove profesora s drugih fakulteta iz Hrvatske i šire. Podsjetio je na već spomenute poteškoće (svijet digitalnih medija, kriza knjige i tiska) zbog kojih

je broj pretplatnika opao, što je problem svih tiskanih časopisa, a ne samo teoloških. Naglasio je da bez pomoći Splitsko-makarske nadbiskupije i KBF-a časopis *Crkva u svijetu* ne bi mogao opstati. Zahvalio je članovima Uredničkog i Znanstvenog vijeća. Program je moderirala Silvana Burilović Crnov, a tom su prigodom nazočni mogli pogledati sve objavljene brojeve *Crkve u svijetu* tijekom proteklih pedeset godina.

Silvana Burilović Crnov